

1. Demografické charakteristiky

Počet obyvatel Kraje Vysočina se mezi roky 2001 a 2018 snížil téměř o dva tisíce osob, v relativním vyjádření o 0,4 %. Populační vývoj u obou pohlaví však probíhal výrazně odlišně. Počet žen na Vysočině se mezi uvedenými roky snížil o 2 572 osob, tj. o 1,0 %. Naproti tomu počet mužů se v kraji mírně zvýšil, absolutně o 579 osob, relativně o 0,2 %. V souvislosti s tím se podíl žen na celkové populaci kraje snížil z 50,6 % na 50,3 %, což v mezikrajském srovnání představuje relativně nejrovnoměrnější zastoupení mužů a žen.

Vývoj počtu obyvatel podle pohlaví, změny věkové struktury, index stáří

Vývoj populace na Vysočině se výrazně liší od situace v celé České republice, jejíž populace se ve stejném období zvýšila o 4,3 % a vzrostl i počet žen, i když méně výrazně (o 3,2 %). Podíl žen na celkovém počtu obyvatel České republiky se mezi roky 2001 a 2018 snížil na 50,8 %, přesto zůstává o 0,5 procentního bodu vyšší než v Kraji Vysočina.

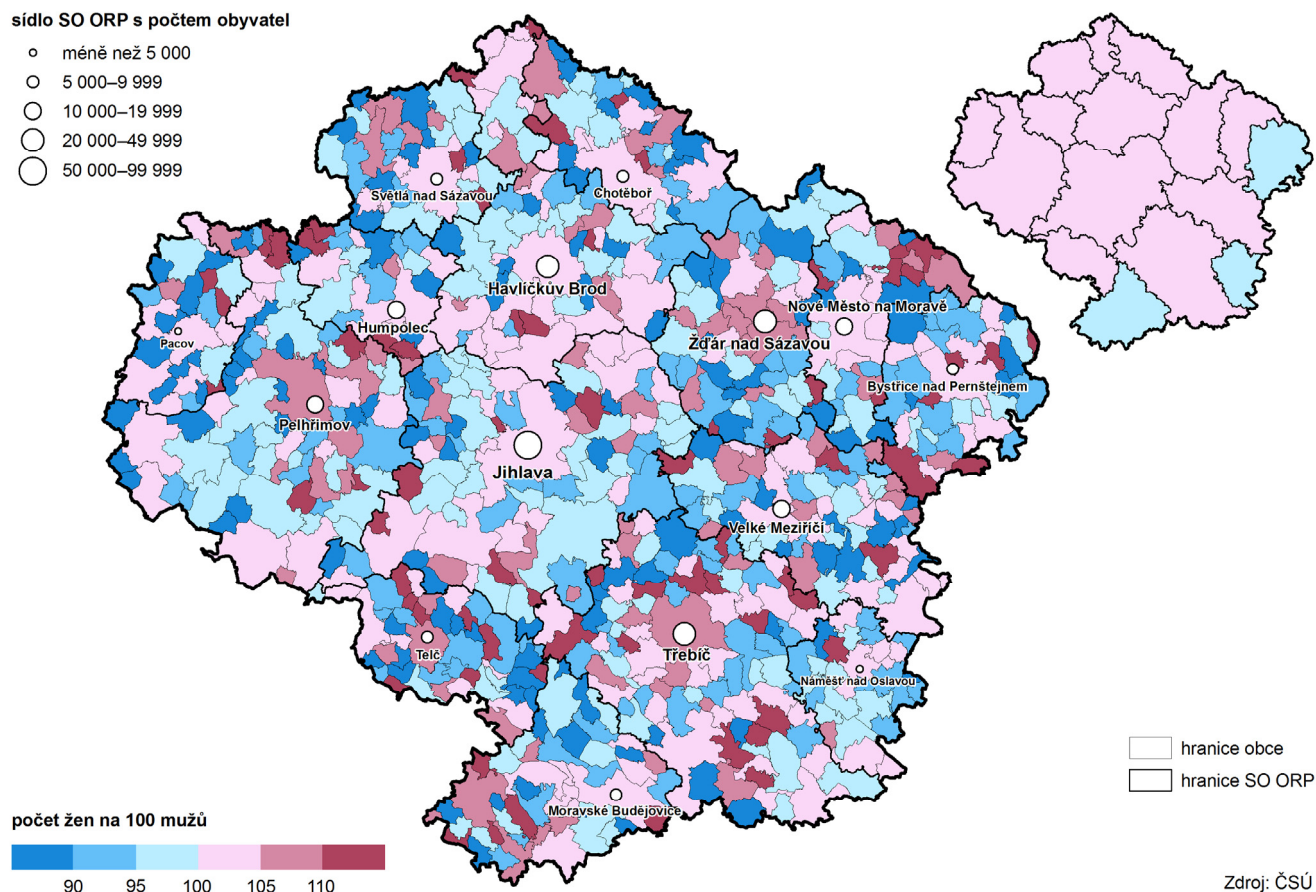
V mezikrajském srovnání populačního vývoje výrazně vyniká odlišnost Prahy a Středočeského kraje od zbytku republiky. V Praze v uvedeném období přibýlo 12,8 % a ve Středočeském kraji dokonce 21,8 % obyvatel. Třetí nejvyšší přírůstek byl zaznamenán v Plzeňském kraji (6,4 %). Na opačném pólu stojí regiony postižené úbytkem obyvatel, vedle Vysočiny to byly ještě kraje Karlovarský, Olomoucký, Zlínský a zejména Moravskoslezský (-4,6 %).

Stejně jako na Vysočině se i v ostatních krajích projevovat pronikavější úbytek, respektive pomalejší přírůstek počtu žen. Výraznější přírůstek žen byl zaznamenán pouze ve Středočeském kraji (o 20,7 %) a Praze (9,9 %), což souvisí s celkovým nárůstem počtu obyvatel. Úbytek žen byl zaznamenán v sedmi regionech, nejhlubší byl v Moravskoslezském kraji (-5,1 %).

Počet žen na 100 mužů podle obcí a SO ORP Kraje Vysočina k 31. 12. 2018

sídlo SO ORP s počtem obyvatel

- méně než 5 000
- 5 000–9 999
- 10 000–19 999
- 20 000–49 999
- 50 000–99 999



Ve všech krajích se snížil podíl žen na celkovém počtu obyvatel, nejnižší byl v roce 2018 právě na Vysočině, naopak nejvyšší zůstal v hlavním městě (51,2 %), vzdor v mezikrajském srovnání nejvyššímu poklesu – o 1,4 bodu.

Uvnitř Kraje Vysočina se v populačním vývoji projevovaly značné regionální rozdíly. Jediným okresem, v němž došlo mezi roky 2001 a 2018 k nárůstu počtu obyvatel, bylo Jihlavsko (přírůstek 3,1 %). Ve zbývajících čtyřech okresech se počet obyvatel snížil, když úbytek většinou dosahoval méně než jedno procento. Výjimkou byl třebský okres, který v uvedených letech ztratil přes 3 500 obyvatel (-3,1 %).

Stejně jako v případě celé České republiky i krajů se v okresech Vysočiny projevovál hlubší úbytek (respektive nižší přírůstek) počtu žen. V jihlavském okrese byl přírůstek počtu žen o 0,8 procentního bodu menší než zvýšení celkového počtu obyvatel. Na Třebíčsku pak byl úbytek počtu žen o 0,5 bodu hlubší než celkový pokles populace. To se promítlo i v nižším zastoupení žen v celkovém počtu obyvatel jednotlivých okresů. Podíl žen na celkové populaci se mezi roky 2001 a 2018 v okresech Kraje Vysočina snížil nejméně v okresech Havlíčkův Brod a Žďár nad Sázavou (o 0,2 procentního bodu) a nejvíce na Pelhřimovsku (o 0,5 bodu).

Při pohledu na podíl žen na celkové populaci Kraje Vysočina vidíme, že v menších obcích (až do dvou tisíc obyvatel) převládají muži, když jejich podíl je nejvyšší v nejmenších obcích do dvou set obyvatel (50,8 %). Ženy mají převahu v populaci obcí a měst od dvou tisíc obyvatel, nejvyšší zastoupení mají ve čtyřech největších městech kraje - Jihlava, Třebíč, Havlíčkův Brod a Žďár nad Sázavou (51,2 % až 51,6 %).

Počet chlapců i dívek v předproduktivním věku (0 až 14 let) se na Vysočině mezi roky 2001 a 2018 snížil, když o něco hlubší byl úbytek u chlapců -9,9 % oproti -8,4 % u děvčat. Podíl chlapců mladších patnácti let na celkovém počtu mužů poklesl o 1,8 bodu na 15,9 % v roce 2018. U dívek též došlo k poklesu, a to o 1,2 bodu na 15,0 %.

Mužů ve věku 15 až 64 let bylo v Kraji Vysočina v roce 2018 o 5,9 % méně než v roce 2001, žen této věkové skupiny v uvedeném období ubylo v kraji ještě více, a to 8,4 %. Podíl mužů v produktivním věku se mezi roky 2001 až 2018 snížil o 4,3 bodu na 66,8 %. U žen došlo ve stejném období k poklesu podílu žen v produktivním věku na celkovém počtu žen z 67,3 % na 62,1 %.

Na rozdíl od předchozích věkových skupin se na Vysočině u obou pohlaví zvýšil počet osob v poproduktivním věku a výrazně vzrostl jeho podíl na celkovém počtu obyvatel. V případě mužů pětadesátiletých a starších se jejich počet zvýšil více než o polovinu na 43 772 v roce 2018, žen této věkové skupiny bylo v tomto roce v kraji 58 741 (o 37,7 procentního bodu více než v roce 2001). Podíl mužů a žen v poproduktivním věku na celkovém počtu osob svého pohlaví vzrostl v kraji na 17,3 % u mužů a na 22,9 % u žen.

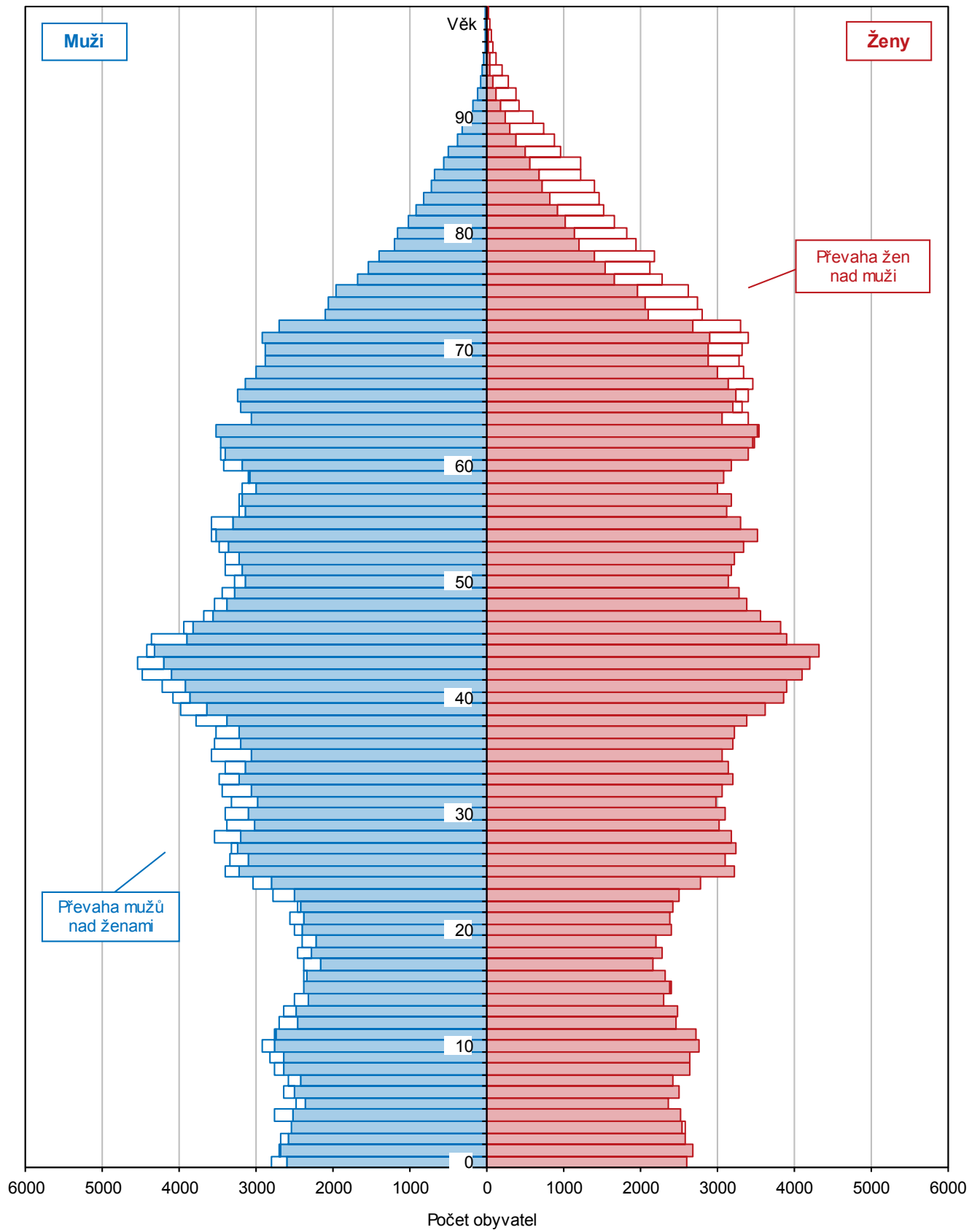
Ve srovnání s celou Českou republikou se na Vysočině v roce 2018 u obou pohlaví projevovál nižší podíl dětské složky obyvatelstva a naopak vyšší podíl mužů i žen pětadesátiletých a starších. U obyvatel v produktivním věku jsou rozdíly mezi krajem a republikou minimální – podíl mužů této věkové skupiny je na Vysočině o 0,1 procentního bodu vyšší, podíl žen naopak o 0,3 bodu nižší.

Složení obyvatelstva je možno zkoumat i z hlediska počtu žen na sto mužů – celkově a v jednotlivých věkových skupinách. U osob v předproduktivním i produktivním věku v Kraji Vysočina připadá na sto mužů méně než sto žen, i když u obou věkových kategorií se projevuje odlišný trend. U dětí mladších patnácti let se tento ukazatel zvýšil z 93,5 v roce 2001 na 95,0 v roce 2018 (což dále dokládá mírný nárůst zastoupení dívek v dětské populaci). U populace ve věku 15 až 64 let se naopak na Vysočině podíl žen mírně snížil – počet žen na sto mužů se z 97,0 v roce 2001 snížil na 94,2 v roce 2018.

Počet žen na sto mužů dané věkové skupiny se v kraji snižovál i u obyvatel v poproduktivním věku, a to velice výrazně. V roce 2001 činil 151,5 a v roce 2018 to bylo již jen 134,2 žen na sto mužů. Stejně jako u obou předchozích věkových skupin jde o trend, který zhruba odpovídá celorepublikovému vývoji.



Graf 1.1 Věkové složení obyvatelstva Kraje Vysočina k 31. 12. 2018



I v Kraji Vysočina se v uplynulých letech projevovale výrazné stárnutí obyvatelstva, jak dokládají rostoucí průměrný věk obyvatelstva i zvyšující se index stáří (počet obyvatel ve věku 65 a více let na sto dětí mladších patnácti let).

Průměrný věk u mužů na Vysočině vzrostl z 36,8 roku v roce 2001 na 41,4 roku v roce 2018. U žen došlo ve stejném období ke zvýšení z 39,8 na 44,1 roku. Průměrný věk mužů i žen v Kraji Vysočina byl v roce 2001 nižší než v celé České republice, v následujících letech však ve srovnání s republikou populace kraje stárlo rychleji - u mužů i u žen činil rozdíl 1,1 roku. V důsledku toho byl v roce 2018 průměrný věk mužů na Vysočině o 0,5 roku vyšší než v celé České republice, průměrný věk žen v kraji byl ve srovnání s republikou vyšší o 0,4 roku.

V rámci kraje nejvíce vzrostl průměrný věk mužů i u žen v okrese Třebíč (o 5,1, respektive o 4,9 roku), dlouhodobě je však nejstarší populace Pelhřimovska, v roce 2018 činil průměrný věk mužů v tomto okrese 42,3 roku, průměrný věk žen 45,0 roků. Díky pomalejšímu růstu průměrného věku mužů i žen se na pozici nejmladšího okresu posunula populace Jihlavska, těsně následovaná muži a ženami okresu Žďár nad Sázavou.

Obdobně je tomu u indexu stáří (počet osob ve věku 65 a více let na 100 dětí ve věku 0-14 let), který u mužů na Vysočině vzrostl z 63,0 v roce 2001 na 108,6 roku 2018, u žen byl zaznamenán růst z 102,0 na 153,3. Pro srovnání můžeme uvést, že index stáří za celou Českou republiku činil v roce 2018 u mužů 101,1 a u žen 146,6. V mezikrajském srovnání se Vysočina tímto ukazatelem řadí ke skupině regionů se starší populací (vedle Vysočiny ještě Karlovarský, Královéhradecký, Zlínský a též Olomoucký kraj). Na opačném pólu stojí Středočeský kraj s nejnižším indexem stáří u mužů i žen. Zajímavá je situace v hlavním městě – velmi nízký index stáří u mužů a téměř průměrná hodnota u žen.

Dlouhodobou pozici Pelhřimovska jako nejstaršího okresu Vysočiny potvrzoval též index stáří – 124,0 u mužů a 172,5 u žen (v roce 2018). Naproti tomu v jihlavském okrese si ještě i v roce 2018 udržovala u chlapců dětská složka mírnou převahu nad seniory (index stáří 98,3). Též u žen byl index stáří v rámci kraje nejnižší (142,2 v roce 2018).

Narození a jejich struktura

V letech 2001 až 2018 se v Kraji Vysočina živě narodilo téměř 93 tisíc dětí, mezi nimiž mírně převládali chlapci (51,3 %). Nejnižší počet dětí (4 509) se v kraji narodil hned na počátku sledovaného období, hned v následujících letech se vyhoupl přes hranici pět tisíc živě narozených dětí, pod kterou mírně poklesl už jenom jednou (v roce 2013). V následujících letech se stabilně pohyboval mezi 5 300 až 5 500 narozenými dětmi.

Počet živě narozených na tisíc obyvatel středního stavu byl v kraji nejnižší v roce 2001, v následujících letech poměrně kolísal, když maxima dosáhl v roce 2008 (10,98). Pohyboval se kolem celorepublikové úrovně, většinou však zůstával pod její hodnotou.

Dlouhodobě se v rámci kraje rodilo nejvíce dětí na tisíc obyvatel středního stavu v okrese Žďár nad Sázavou a též na Jihlavsku, naopak nejméně v pelhřimovském okrese, i když postupně se v některých letech na jeho nebo i nižší úroveň dostával i okres Třebíč.

V posledních letech se značná část dětí rodí mimo manželství a tento trend se s jistým zpožděním projevuje i v Kraji Vysočina. V roce 2001 se na Vysočině mimo manželství narodilo 12,6 % dětí (o 10,8 procentního bodu méně než v celé České republice), tento ukazatel ale v následujících letech neustále rostl až na 44,4 % v roce 2017 (republiková hodnota byla v tomto roce 49,0 %). V roce 2018 došlo v kraji i na celorepublikové úrovni k poklesu podílu mimo manželství narozených dětí, ale až čas ukáže, zda jde o nový trend nebo o pouhý kratší výkyv.



Vysočina spolu se Zlínským krajem tvoří dvojici regionů s nejnižším podílem mimo manželství narozených dětí. Na opačném pólu stojí Karlovarský a Ústecký kraj, v nichž se podíl mimomanželských dětí v posledních letech již blíží dvěma třetinám.

V rámci kraje zaznamenáváme dlouhodobě nejnižší podíl mimo manželství narozených dětí v okrese Žďár nad Sázavou (39,4 % v roce 2018). Naopak vysokým podílem takto narozených dětí vynikají zvláště v posledních letech okresy Havlíčkův Brod a Pelhřimov.

Poněkud jiný vývoj má další ukazatel – počet předmanželských koncepcí, tj. počet v manželství narozených dětí prvního pořadí, které byly počaty před sňatkem a narodily se do sedmi měsíců trvání manželství. V jejich absolutním počtu i podílu se na Vysočině projevuje klesající tendence. Jejich podíl byl v roce 2018 mírně vyšší (o 0,7 procentního bodu) než v celé České republice.

Stále roste průměrný věk matky při narození dítěte. V roce 2001 v Kraji Vysočina činil 27,1 roku a postupně se zvýšil až na 30,6 roku v roce 2018. Rostl i průměrný věk matky při narození prvního dítěte, ten se na Vysočině mezi roky 2001 a 2018 zvýšil o 3,6 roku na 28,6 roku. Přesto matky v Kraji Vysočina ve srovnání s celou Českou republikou i většinou krajů zůstávají o něco mladší, v roce 2018 byl průměrný věk matky při narození dítěte na Vysočině ve srovnání s celou Českou republikou nižší o 0,2 roku, při narození prvního dítěte byl rozdíl ještě větší – 0,5 roku. V mezikrajském srovnání byly v roce 2018 nestarší matky v hlavním městě, naopak nejmladší v Ústeckém a Karlovarském kraji.

Úhrnná plodnost, tj. průměrný počet živě narozených dětí, které by se narodily jedné ženě za předpokladu, že by míry plodnosti podle věku zaznamenané ve sledovaném kalendářním roce zůstaly během jejího reprodukčního období (15–49 let) beze změny, se v Kraji Vysočina od roku 2001 postupně zvyšovala z hodnoty 1,135 až na 1,750 v roce 2018. Ve srovnání s většinou krajů to byl příznivější vývoj, takže se Vysočina v regionálním srovnání v roce 2018 zařadila na druhé místo za Jihomoravský kraj a úhrnná plodnost na Vysočině se dostala i nad celorepublikovou úroveň.

Od roku 2001 se na Vysočině snižuje počet potratů, v roce 2018 jich bylo zaznamenáno 1 335, což bylo ve srovnání s prvně jmenovaným rokem více než o čtvrtinu méně. Ještě výraznější byl pokles počtu umělých přerušování těhotenství - 676 v roce 2018, což představovalo snížení o 44,3 %. U obou ukazatelů je úbytek o málo vyšší než v celé České republice. V přepočtu na tisíc obyvatel středního stavu se počet potratů v Kraji Vysočina v uvedených letech snížil z 3,58 na 2,62, v celé České republice došlo k poklesu z hodnoty 4,41 na 3,10.

Potratový index (potraty na sto narozených) činil v roce 2001 na Vysočině 40,5 – nejméně ze všech regionů České republiky. Republiková hodnota tehdy byla podstatně vyšší - 49,5, stále však podstatně nižší než v Karlovarském a Ústeckém kraji (62,1 a 61,8). Do roku 2018 potratový index obecně výrazně poklesl, na Vysočině na 24,52, což byla v mezikrajském srovnání třetí nejnižší hodnota za Jihomoravským a Pardubickým krajem. Na opačném pólu zůstal Ústecký kraj (40,80), republikový potratový index dosáhl hodnoty 28,80.

Plodnost žen je možno studovat i na základě výstupů z posledního sčítání lidu, které se konalo v roce 2011. Podle jeho výsledků v Kraji Vysočina pětina žen neporodila žádné dítě, šlo zejména o ženy z mladších věkových skupin. Nejvíce, více než čtyři pětiny, jich bylo ve věkové skupině 20 až 24 let, ale i mezi ženami ve věku 25 až 29 let jich byla více než polovina a ve věkové skupině 30 až 34 let se jejich podíl blížil jedné pětině. Ve vyšších věkových skupinách bylo bezdětných žen podstatně méně.

Ženy s jedním živě narozeným dítětem, kterých bylo na Vysočině téměř třináct procent, měly nejvyšší zastoupení ve věkových skupinách mezi pětadvacátým a čtyřiatřicátým rokem věku, u vyšších věkových skupin byl jejich podíl výrazně nižší. Naopak ženy, kterým se narodily dvě děti (na Vysočině více než dvě pětiny patnáctiletých a starších žen), dominovaly u starších žen, zvláště to platilo pro ženy pětaticetileté

a starší, v těchto věkových skupinách ženy se dvěma živě narozenými dětmi zpravidla měly nadpoloviční většinu.

Tab 1.1 Ženy ve věku 15 a více let podle věku a počtu živě narozených dětí v Kraji Vysočina

Zdroj: SLDB 2011

	Ženy ve věku 15 a více let	v tom s počtem všech živě narozených dětí (%)						Počet živě narozených dětí na 1 000 žen
		0	1	2	3	4 a více	nezjištěno	
Celkem	219 448	20,6	12,8	42,3	16,2	4,9	3,2	1 731
z toho ve věku								
15–19 let	14 939	80,9	0,9	0,1	-	-	18,0	15
20–24 let	15 968	83,2	8,1	1,7	0,2	0,1	6,7	133
25–29 let	15 626	54,9	23,9	14,4	1,9	0,4	4,6	628
30–34 let	18 500	18,8	25,4	44,1	7,7	1,6	2,4	1 473
35–39 let	19 947	8,1	16,6	56,2	14,4	3,3	1,5	1 896
40–44 let	16 413	5,7	13,9	57,9	16,5	4,8	1,2	2 032
45–49 let	16 671	4,9	11,7	57,5	19,6	5,2	1,1	2 110
50–59 let	34 109	4,2	9,5	55,2	24,2	1,3	0,9	2 184
60–69 let	32 381	4,0	9,5	51,9	26,3	1,8	1,0	2 242
70–79 let	21 411	4,1	12,3	49,6	24,2	2,5	1,0	2 238
80 a více let	12 919	6,4	13,8	43,2	22,8	4,8	1,0	2 301

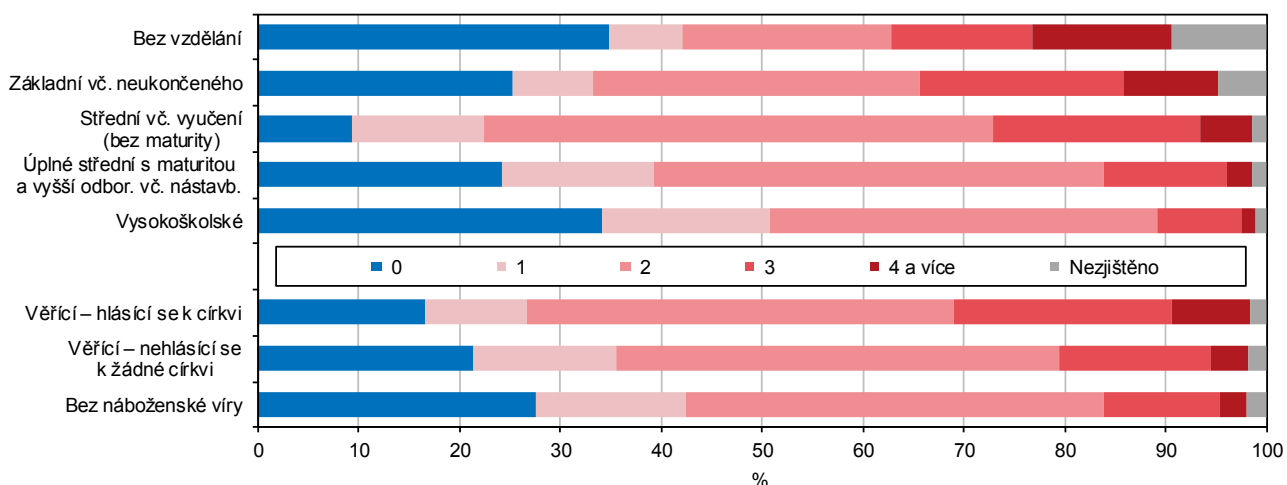
Žen se třemi živě narozenými dětmi bylo na Vysočině více než šestnáct procent, nejčastěji se vyskytovaly u nejvyšších věkových skupin. Podíl žen se čtyřmi a více narozenými dětmi nepřesáhl v kraji pět procent.

Počet živě narozených dětí na tisíc žen činil podle SLDB 2011 v Kraji Vysočina 1 731. Jednoznačně stoupal s věkem, takže nejvyšší hodnoty dosáhl u žen ve věkové skupině osmdesát a více let.

Je to sice hodnota, která ani zdaleka nezajišťuje bytí i jen prostou reprodukci obyvatelstva kraje, přesto však byla v regionálním srovnání nejvyšší ze všech krajů a výrazně vyšší než celorepublikový údaj (1 577).

Graf 1.2 Ženy ve věku 15 a více let podle počtu živě narozených dětí, nejvyššího ukončeného vzdělání a náboženské víry v Kraji Vysočina

Zdroj: SLDB 2011



Projevuje se dosti výrazná souvislost mezi nejvyšším dokončeným vzděláním, náboženskou vírou a počtem živě narozených dětí. Podle výsledků SLDB 2011 měla v Kraji Vysočina téměř desetina žen se základním vzděláním čtyři a více dětí a pětina žen tři děti. Z žen s vyučením nebo středním vzděláním bez maturity měla

polovina dvě děti a pětina tři děti. Naproti tomu více než třetina žen s dokončeným vysokoškolským vzděláním byla bezdětná, u žen se středním vzděláním s maturitou to byla téměř čtvrtina. Tři děti neměla ani desetina žen s vysokoškolským vzděláním, u žen se středním vzděláním s maturitou to bylo jen asi dvanáct procent.

Z hlediska náboženské víry vyniká rozdíl zejména u podílu bezdětných žen a u žen se třemi a čtyřmi a více narozenými dětmi. Z žen bez náboženské víry bylo podle SLDB 2011 na Vysočině více než 27 % bezdětných, naproti tomu tři děti jich mělo pouze 11,5 % a čtyři a více dětí 2,6 %. Z věřících žen bylo v kraji bezdětných jen necelých 18 %, ale tři děti jich měla více než pětina a čtyři a více dětí porodilo 6,8 % věřících žen.

Zemřelí, příčiny úmrtí, naděje dožití

Počet zemřelých se v Kraji Vysočina od počátku nového tisíciletí pohyboval kolem pěti tisíc ročně, přičemž častěji byl nad touto hranicí. Mezi zemřelými na Vysočině v tomto období mírně převažovali muži, jejichž podíl na celkovém počtu zemřelých nikdy neklesl pod padesát procent, nejvyšší byl v roce 2014 (52,9 %).

Úmrtnost (počet zemřelých na tisíc obyvatel středního stavu) se na Vysočině pohybovala kolem deseti promile, v posledních letech nejčastěji mírně nad touto hranicí. Stabilně se nachází pod úmrtností v celé České republice a i z regionálního srovnání vychází příznivě – např. v roce 2018 byla v mezikrajském srovnání třetí nejnižší za Hlavním městem Prahou a Středočeským krajem. Naopak nejvyšších hodnot dosahuje v Karlovarském, Ústeckém a Moravskoslezském kraji. V rámci kraje se dlouhodobě nejvyšší úmrtnost projevuje v pelhřimovském okrese, nejnižší v okresech Žďár nad Sázavou a Jihlava.

Muži na Vysočině v uplynulém desetiletí (2009 až 2018) umírali nejčastěji mezi pětadesátým a devětaosmdesátým rokem života (téměř 70 % z celkového počtu zemřelých mužů v kraji). Vůbec nejčastěji k úmrtí došlo ve věku 80 až 84 let. Vzdor rostoucímu věku dožití tak muži na Vysočině stále odcházejí ze života o něco dříve než ženy, u kterých ve stejném období docházelo k úmrtí nejčastěji mezi pětasedmdesátým a čtyřnadesátým rokem věku (70 % z celkového počtu zemřelých žen). Nejčastěji docházelo k úmrtí žen ve věku 85 až 89 let.

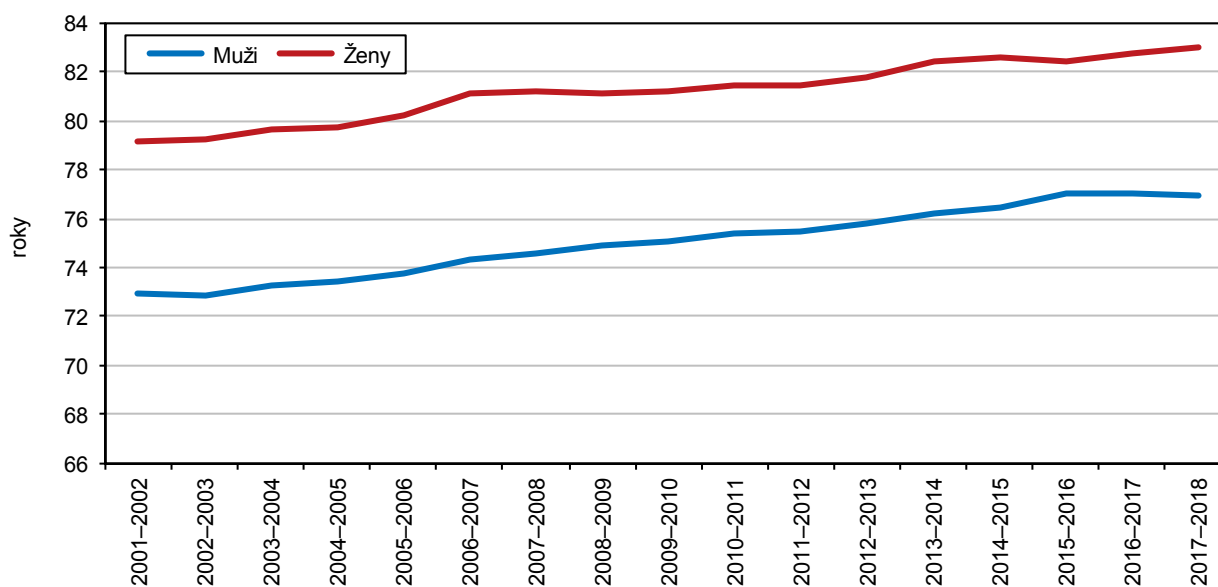
Tab 1.2 Zemřelí muži a ženy podle věku a vybraných příčin smrti v roce 2018

	Celkem	z toho podle vybraných příčin smrti (%)				
		novotvary	nemoci oběhové soustavy	nemoci dýchací soustavy	nemoci trávicí soustavy	vnější příčiny
Zemřelí muži	2 736	27,8	41,0	8,1	4,5	5,8
v tom podle věku						
do 49 let	155	18,1	19,4	4,5	11,6	33,5
50–59	200	32,5	29,5	6,5	9,0	10,5
60–69	519	38,3	31,0	10,2	6,9	5,2
70–79	867	34,6	39,1	7,7	3,1	2,7
80–89	779	18,9	51,1	8,7	2,2	3,7
90 a více let	216	9,7	62,5	6,5	3,7	3,2
Zemřelé ženy	2 541	20,8	49,6	5,8	3,1	3,5
v tom podle věku						
do 49 let	67	35,8	14,9	4,5	4,5	19,4
50–59	84	46,4	23,8	6,0	9,5	4,8
60–69	236	46,6	24,2	7,6	8,9	2,1
70–79	546	31,0	39,4	6,0	2,2	4,4
80–89	1 054	14,5	55,3	5,3	2,6	2,7
90 a více let	554	6,1	67,7	6,0	1,4	2,7

Hlavní příčinou úmrtí mužů i žen v Kraji Vysočina jsou nemoci oběhové soustavy následované novotvory. Mezi oběma pohlavími však samozřejmě existují rozdíly. Na celkovém počtu úmrtí mužů na Vysočině se v letech 2009 až 2018 podílely nemoci oběhové soustavy 43,5 %, u žen byl podíl nemocí oběhové soustavy na počtu úmrtí o 9,6 procentního bodu vyšší. Naproti tomu muži na Vysočině častěji umírali na novotvory (27,8 % oproti 21,9 % u žen), na nemoci dýchací a trávicí soustavy a též z vnějších příčin (6,8 % u mužů, 3,4 % u žen). Bližší pohled na vnější příčiny úmrtí je zajímavý – na Vysočině se na nich u mužů z více než 45 % podílely dopravní nehody a sebevraždy, u žen to bylo jen necelých 21 %. Příčiny úmrtí u mužů se na Vysočině v posledním desetiletí příliš nelišily od situace v celé České republice, u žen se však projevila o něco nižší váha hlavních příčin úmrtí – nemocí oběhové soustavy a novotvarů.

Naděje dožití (střední délka života) žen na Vysočině neustále stoupá, a to při narození, ve věku 45 let i 65 let. Naděje dožití žen při narození v Kraji Vysočina v letech 2017-2018 dosáhla 83,0 roku, což bylo spolu s Hlavním městem Prahou nejvíce ze všech regionů České republiky. Naděje dožití mužů při narození v posledních letech na Vysočině stagnuje (v letech 2017-2018 to bylo 76,9 roku), přesto se však mezi kraji České republiky stále řadí na třetí místo za Prahu a Královéhradecký kraj. Podobně je tomu u obou pohlaví i u naděje dožití ve věku 45 a 65 let.

Graf 1.3 Naděje dožití při narození podle pohlaví v Kraji Vysočina (dvouleté průměry)



Sňatky, rozvody

Po předchozím úbytku počet uzavřených sňatků v Kraji Vysočina od roku 2014 stoupl, takže v roce 2018 překonal stav ze začátku období. Sňatky v přepočtu na tisíc obyvatel středního stavu na Vysočině poklesly ze 4,92 v roce 2001 až na 4,00 v roce 2013 a poté se opět zvýšily na 5,28 v roce 2018. V absolutním i relativním vyjádření se tak vývoj počtu sňatků na Vysočině příliš neliší od vývoje v celé České republice. Na republikové úrovni v roce 2001 připadalo na tisíc obyvatel 5,12 sňatku, na minimum se tento ukazatel dostal v roce 2013 (4,14) a do roku 2018 vystoupal na 5,13.

Tab 1.3 První sňatky podle věkových skupin ženichů a nevěst v Kraji Vysočina

	2002		2006		2010		2014		2018	
	ženich	nevěsta	ženich	nevěsta	ženich	nevěsta	ženich	nevěsta	ženich	nevěsta
Celkem	2 122	2 114	1 941	1 902	1 809	1 754	1 793	1 777	2 166	2 141
v tom ve věku (%)										
do 19 let	1,1	5,5	0,6	2,9	0,2	1,9	0,2	0,8	0,2	1,1
20–24	28,7	53,0	16,1	35,9	10,9	26,1	8,5	21,3	9,0	20,5
25–29	52,6	35,7	50,0	48,3	42,6	49,3	39,0	48,5	38,6	45,9
30–34	12,5	4,4	25,1	10,6	33,8	17,8	35,0	21,9	30,0	21,8
35–39	3,2	1,1	5,7	1,6	8,8	3,6	12,3	5,9	13,9	7,8
40 a více let	1,9	0,2	2,6	0,7	3,6	1,3	5,0	1,6	8,3	3,0

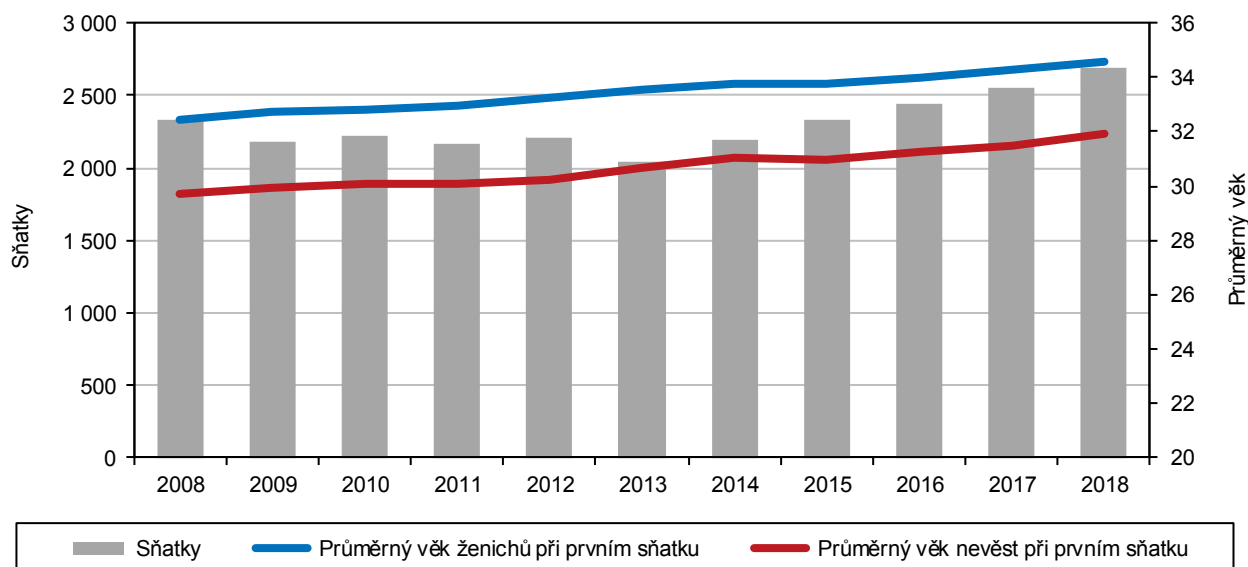
Tab 1.4 Opakované sňatky podle věkových skupin ženichů a nevěst v Kraji Vysočina

	2002		2006		2010		2014		2018	
	ženich	nevěsta	ženich	nevěsta	ženich	nevěsta	ženich	nevěsta	ženich	nevěsta
Celkem	443	493	408	491	378	467	375	415	528	551
v tom ve věku (%)										
do 29 let	21,0	33,7	6,4	17,7	5,8	10,9	2,1	8,0	1,3	2,9
30–34	19,2	22,7	24,3	27,3	18,0	24,0	12,0	15,9	5,5	12,5
35–39	24,2	14,4	20,6	17,1	21,7	23,1	16,8	20,2	14,4	21,8
40–44	5,4	9,9	7,8	16,7	8,2	12,2	16,5	19,5	23,9	20,3
45–49	10,4	9,1	14,7	6,5	16,7	14,6	12,8	14,0	18,6	18,5
50–54	8,8	5,9	14,2	8,6	13,5	8,1	14,7	8,7	13,8	8,5
55 a více let	11,1	4,3	12,0	6,1	16,1	7,1	25,1	13,7	22,5	15,4

V rámci kraje byla od roku 2001 sňatečnost (počet sňatků na tisíc obyvatel) zpočátku nejvyšší v jihlavském okrese (5,43 v roce 2001, 5,64 v roce 2007), později se před něj posunul okres Žďár nad Sázavou (5,61 v roce 2017, 5,68 v roce 2018).

I na Vysočině do stavu manželského páry moc nespěchají a svatbu odkládají do vyššího věku. Průměrný věk ženicha při uzavření prvního sňatku činil v roce 2001 v kraji Vysočina 27,0 let, nevěsty 24,3 roku, v dalších letech výrazně rostl až na 31,4 roku u mužů a 28,7 roku u žen.

Graf 1.4 Sňatky a průměrný věk snoubenců při prvním sňatku v Kraji Vysočina



V roce 2002 více než polovina ženichů uzavírala první sňatek ve věku 25 až 29 let a více než polovina nevěst uzavírajících první sňatek připadala na věkovou skupinu 20 až 24 let. Celkově v tomto roce byla na Vysočině velká většina ženichů i nevěst při uzavření prvního sňatku mladší třiceti let (u ženichů to bylo přes osmdesát procent, u nevěst téměř pětadevadesát procent). Do roku 2018 podíl ženichů mladších třiceti let při prvním sňatku v kraji klesl pod padesát procent a podíl stejně starých nevěst na dvě třetiny.

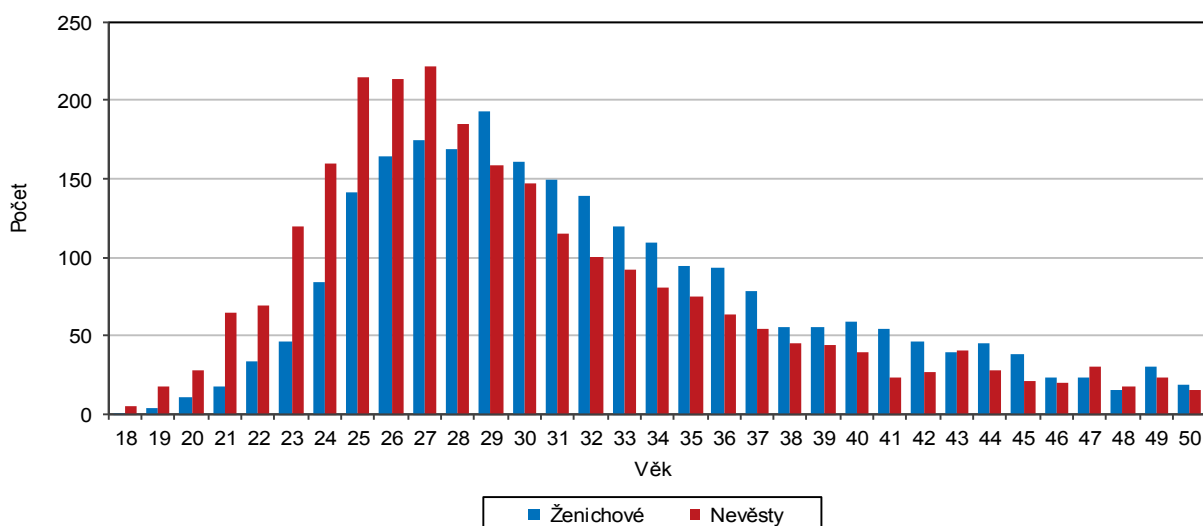
Při uzavírání opakovaných sňatků jsou partneři samozřejmě starší, ale i u tohoto typu sňatků v roce 2002 na Vysočině tvořili ženiši mladší čtyřiceti let téměř dvě třetiny a stejně staré nevěsty více než sedmdesát procent celkového počtu. Naproti tomu v roce 2018 už jednoznačně převládali ženiši a nevěsty ve věku čtyřicet a více let – u ženichů se jejich podíl blížil osmdesáti procentům a u nevěst dvěma třetinám.

Ve srovnání s celou Českou republikou i ostatními kraji jsou však na Vysočině snoubenci v okamžiku vstupu do manželství stále ještě relativně mladí. Průměrný věk ženicha při uzavření prvního manželství byl na Vysočině o 1,1 roku nižší než v celé České republice, u nevěst činil stejný rozdíl 1,2 roku. V obou případech šlo v mezikrajském srovnání o nejnižší hodnoty, naopak nejvyšší věk při uzavření prvního manželství byl zaznamenán u ženichů a nevěst v Praze.

Tab 1.5 Sňatky v Kraji Vysočina podle věku snoubenců v roce 2018

	Celkem	v tom nevěsta ve věku							
		do 19 let	20–24	25–29	30–34	35–39	40–44	45–49	50 a více let
Sňatky	2 689	24	442	995	535	283	159	112	139
v tom ženich ve věku									
do 19 let	5	1	2	2	-	-	-	-	-
20–24	194	7	131	45	5	4	2	-	-
25–29	843	14	217	505	90	14	3	-	-
30–34	679	-	68	322	225	48	11	4	1
35–39	378	1	19	85	136	102	27	8	-
40–44	245	1	5	28	53	75	55	24	4
45–49	131	-	-	6	19	28	32	36	10
50 a více let	214	-	-	2	7	12	29	40	124

Graf 1.5 Sňatky podle pohlaví a věku v Kraji Vysočina v roce 2018



Podíl ženichů cizího státního občanství na Vysočině od roku 2001 kolísal, když maxima dosáhl v letech 2002, 2014 a 2015 (4,1 % a 4,6 %), minima v roce 2006 (2,3 %). U nevěst cizího státního občanství tomu bylo v kraji podobně, i jejich podíl na celkovém počtu nevěst v průběhu let kolísal mezi 2,0 % (např. v letech 2001 a 2002) a 3,3 % v roce 2018. Ve srovnání s ostatními kraji České republiky byl podíl ženichů a nevěst cizího státního

občanství v roce 2018 na Vysočině nejnižší a výrazně zaostával i za celorepublikovou úrovní. Zdaleka nejvyšší byl v hlavním městě, kde cizí státní příslušnost měla více než desetina ženichů i nevěst.

V Kraji Vysočina bylo mezi roky 2001 a 2018 rozvedeno téměř jedenadvacet tisíc manželství. Počet rozvodů v jednotlivých letech často značně kolísal, i když zpočátku se dal pozorovat spíše rostoucí trend až k maximu v roce 2008 (1 343 rozvodů), následovaný v dalších letech poklesem, kdy počet rozvedených manželství na Vysočině většinou nepřekročil jedenáct set. Dokládá to i hrubá míra rozvodovosti (počet rozvodů v daném roce na tisíc obyvatel středního stavu), která byla na Vysočině počínaje rokem 2011 v každém roce nižší než ve všech letech první dekády nového tisíciletí – maxima v kraji dosáhla v roce 2008 (2,61), minima v roce 2016 (1,86).

Pokles rozvodovosti se projevoval i ve zbývajících krajích a tím též i v celé České republice, přesto však rozvodovost na Vysočině po celé období zůstávala pod úrovní celé republiky i ostatních krajů. Nejvyšší rozvodovost byla zpravidla evidována v Ústeckém kraji, který jen v některých letech předstihl Karlovarský kraj.

V rámci kraje byla největší rozvodovost nejčastěji zaznamenána v jihlavském okrese, nejnižší bývala zpravidla ve žďárském nebo pelhřimovském okrese.

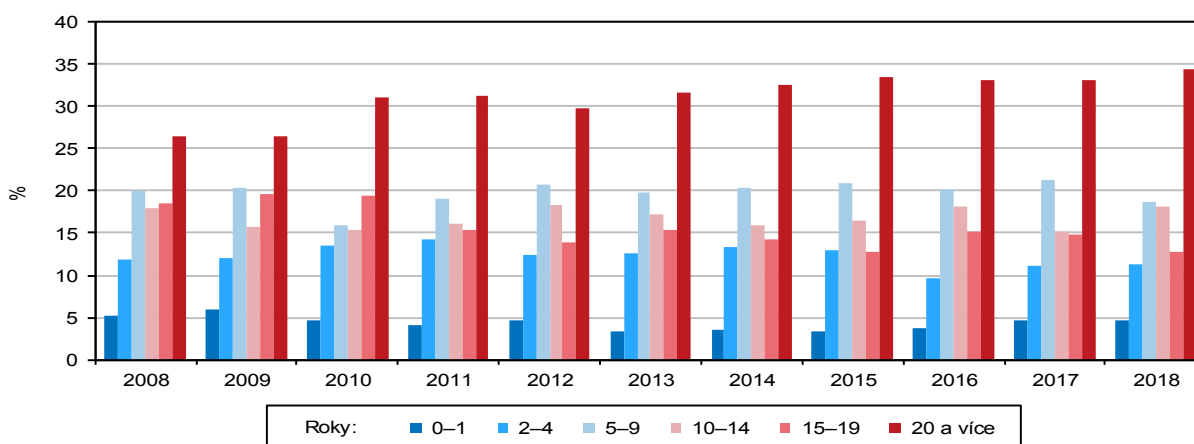
Podobně pro kraj vyznívá příznivě i další ukazatel, počet rozvodů na sto sňatků. I on na celorepublikové úrovni klesal rychleji než na Vysočině, přesto však i v roce 2018 dosahoval v kraji hodnoty 39,57 a v celé České republice 44,64 (v roce 2001 to bylo v kraji 46,98 a v ČR 60,31). Meziokresní srovnání u tohoto ukazatele vyznívá velice proměnlivě. Nejvyšší nebo jednu z nejvyšších hodnot je možno v průběhu let pozorovat u okresu Třebíč, který se však v posledních letech řadí spíše do pozadí a nejvyšší počet rozvodů na sto sňatků bývá v kraji spíše v okresech Jihlava a Havlíčkův Brod. Naopak nejnižší hodnoty tohoto ukazatele byly zaznamenávány nejčastěji na Žďársku.

Velká většina rozvodů (více než osmdesát procent) na Vysočině byla po celé období pro zúčastněné muže i ženy prvním rozvodem, na druhé a další rozvody připadalo u obou pohlaví jen kolem patnácti procent. Jako nejčastější důvod rozvratu manželství bývá u mužů i u žen stabilně uváděn rozdíl povah, názorů a zájmů.

Tab 1.6 Rozvody podle délky trvání manželství v Kraji Vysočina

	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018
Rozvody celkem	1170	1206	1224	1343	1328	995	1107	945	1064
v tom podle délky trvání manželství (%)									
do 5 let	19,4	19,3	18,2	17,1	18,1	17,1	16,9	13,4	16,0
5–9	23,9	19,5	21,6	20,0	15,9	20,8	20,3	20,2	18,7
10–14	22,6	21,2	17,6	18,0	15,4	18,4	16,0	18,1	18,1
15–19	12,6	16,3	18,3	18,5	19,5	14,0	14,2	15,1	12,8
20 a více let	21,4	23,7	24,3	26,4	31,0	29,7	32,6	33,1	34,4

Graf 1.6 Rozvody podle délky trvání manželství v Kraji Vysočina



Kolem roku 2000 se v Kraji Vysočina nejčastěji rozváděla manželství trvající pět až devět a deset až čtrnáct let, brzy však začala dominovat manželství trvající dvacet a více let, která v kraji v posledních letech tvoří zhruba třetinu rozvedených manželských svazků. Připočteme-li k tomu ještě manželství rozvedená po patnácti až devatenácti letech, dostaneme téměř poloviční podíl všech rozvedených manželství, což je o několik procentních bodů více než v celé České republice.

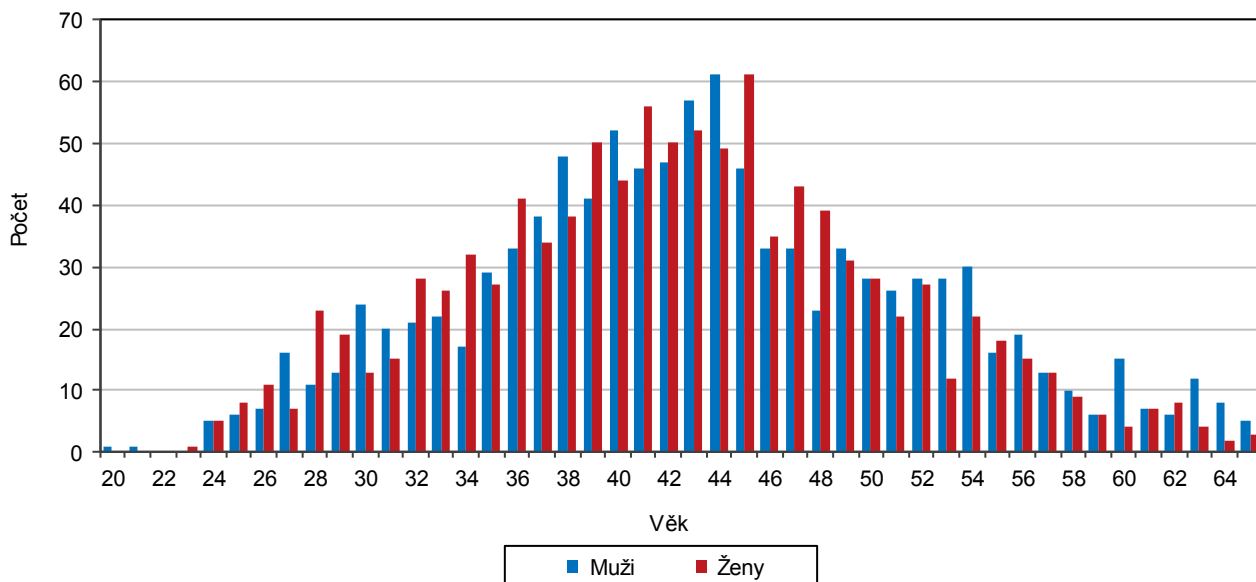
Tab 1.7 Rozvody podle počtu nezletilých dětí v Kraji Vysočina

	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018
Rozvody celkem	1170	1206	1224	1343	1328	995	1107	945	1064
v tom podle počtu nezletilých dětí (%)									
0	32,3	34,5	35,0	36,8	39,3	35,9	41,4	36,7	41,0
1	35,3	32,8	33,8	30,8	30,1	30,3	27,0	29,5	25,7
2	27,4	28,4	27,5	28,2	27,3	30,4	27,8	29,6	28,9
3 a více	5,0	4,3	3,6	4,2	3,2	3,5	3,8	4,1	4,4

Na Vysočině postupně stoupal podíl rozvedených manželství bez nezletilých dětí, který mezi roky 2002 a 2018 vzrostl o 8,7 procentního bodu na 41,0 %. Kraj se tak dostal zhruba na celorepublikovou úroveň. Úměrně tomu se snížil podíl manželství s nezletilými dětmi, která sice i na konci období na Vysočině převládají, ale už ne tak výrazně, jako na počátku období – zejména to platí pro manželství s jedním nezletilým dítětem.

Průměrný věk mužů i žen při prvním rozvodu v Kraji Vysočina výrazně vzrostl – u mužů o 7,2 roku a u žen o 7,3 roku. V mezikrajském srovnání jde o nevyšší růst, ve srovnání s celou Českou republikou je u obou pohlaví více než o rok vyšší.

Graf 1.7 Rozvody podle pohlaví a věku v Kraji Vysočina v roce 2018



Stěhování, dlouhodobá migrace, cizinci

Vedle přirozené změny obyvatelstva ovlivňovala populační vývoj v kraji stejně výrazně – a možná i výrazněji – migrace obyvatel. Do Kraje Vysočina se mezi roky 2001 a 2018 přistěhovalo více než 36 600 mužů a přes 35 000 žen. Ve stejné době se z kraje vystěhovalo bezmála 36 000 mužů a 37 500 žen. Vysočina tak v letech 2001 až 2018 stěhováním získala 667 mužů, ale ztratila 1 664 žen. Ovšem kdyby nebylo zahraničního stěhování, byla by výsledná bilance ještě podstatně horší, protože saldo zahraniční migrace vykazuje na

Vysočině v daném období u obou pohlaví podstatně příznivější bilanci – u mužů přírůstek 7 500 osob a u žen přírůstek 4 391 osob.

Ve stěhování s ostatními kraji měla Vysočina výrazně negativní bilanci. Např. v letech 2013 až 2018 mezikrajskou migrací ztrácela ročně v průměru 446 mužů a 480 žen. Muži i ženy se v těchto letech z Vysočiny nejčastěji stěhovali do Jihomoravského kraje a Hlavního města Prahy, naopak na Vysočinu nejvíce přicházeli z Jihomoravského kraje. Stále se tak projevuje těsná vazba východních okresů Vysočiny se sousedním jihomoravským regionem.

Tab 1.8 Přistěhovalí do Kraje Vysočina podle pohlaví, věku a rodinného stavu v roce 2018

	Celkem	z toho podle rodinného stavu (%)			
		svobodní/svobodné	ženatí/vdané	rozvedení/rozvedené	ovdovělí/ovdovělé
Přistěhovalí muži	2 362	52,2	34,9	11,2	1,2
v tom podle věku					
do 29 let	1 048	86,1	13,1	0,5	0,1
30–39	570	39,3	48,9	10,2	0,7
40–49	382	20,2	56,8	22,5	0,5
50–59	191	12,0	50,8	33,5	2,6
60–69	115	4,3	52,2	35,7	7,8
70 a více let	56	5,4	60,7	19,6	14,3
Přistěhovalé ženy	2 098	48,1	33,4	12,5	5,5
v tom podle věku					
do 29 let	1 010	78,4	19,8	1,5	0,0
30–39	455	32,1	52,1	14,9	0,2
40–49	279	19,0	44,8	30,8	4,7
50–59	138	6,5	46,4	39,1	8,0
60–69	94	7,4	54,3	24,5	13,8
70 a více let	122	2,5	19,7	13,9	63,9

Tab 1.9 Vystěhovalí z Kraje Vysočina podle pohlaví, věku a rodinného stavu v roce 2018

	Celkem	z toho podle rodinného stavu (%)			
		svobodní/svobodné	ženatí/vdané	rozvedení/rozvedené	ovdovělí/ovdovělé
Vystěhovalí muži	2 077	58,2	31,1	9,2	1,2
v tom podle věku					
do 29 let	942	86,0	13,8	0,2	-
30–39	583	50,8	42,4	6,3	-
40–49	273	26,7	48,4	24,2	0,4
50–59	135	15,6	46,7	36,3	1,5
60–69	91	4,4	53,8	34,1	6,6
70 a více let	53	7,5	45,3	13,2	30,2
Vystěhovalé ženy	2 178	55,8	29,9	9,8	4,2
v tom podle věku					
do 29 let	1 122	78,1	21,2	0,4	0,1
30–39	583	49,1	41,0	9,6	-
40–49	208	21,2	40,9	36,1	1,9
50–59	105	3,8	43,8	45,7	6,7
60–69	66	4,5	40,9	25,8	27,3
70 a více let	94	3,2	18,1	13,8	64,9

Vysočina patří k většině krajů České republiky, které dlouhodobě migrací ztrácejí. Téměř veškerý migrační přírůstek se soustřeďuje převážně do Prahy a zvláště Středočeského kraje, kde se v některých letech počítal až na desítky tisíc osob. Kladné migrační saldo dalších regionů bylo ve většině let řádově nižší – platilo to např. pro Jihočeský, Plzeňský či Jihomoravský kraj. Naproti tomu Moravskoslezský kraj od roku 2001 přišel migrací o více než 35 000 obyvatel.

Nejčastěji se stěhují lidé mladí a svobodní. V roce 2018 na Vysočině představovali svobodní muži a svobodné ženy mladší třiceti let zhruba čtyřicet procent celkového počtu přistěhovalých i vystěhovalých z kraje. Celkově v této věkové skupině Vysočina migrací získala 106 mužů a ztratila 112 žen. Naproti tomu u osob padesátiletých a starších měl v roce 2018 kraj kladné migrační saldo u mužů i u žen.

Z hlediska migračního salda se okresy Vysočiny rozdělují na dvě skupiny – u jednotlivých okresů se ovšem projevuje i meziokresní stěhování v rámci kraje. Dva okresy – Žďár nad Sázavou a zejména Třebíč (za roky 2001 až 2018 úbytek 3 296 osob) mají dlouhodobě záporné migrační saldo, zbývající tři naopak migrací získávají, zvláště to platí pro okres Jihlava. Ten v uvedeném období zaznamenal dvanáctkrát kladné a šestkrát záporné migrační saldo a celkově stěhování získal přes dva tisíce obyvatel.

Dlouhodobou migraci obyvatel umožňuje sledovat zjišťování bydliště matky v době narození ve sčítání lidu, domů a bytů. Podle výsledků SLDB 2011 se v obci současného obvyklého bydliště narodilo téměř 140 tisíc mužů a přes 118 tisíc žen, z jiné obce okresu pocházelo asi 48 tisíc mužů a více než 63 tisíc žen a z jiného okresu kraje téměř 12 tisíc mužů a přes 16 tisíc žen. Celkově tak z území Vysočiny v roce 2011 pocházelo bezmála 80 procent mužů a přes 77 procent žen s obvyklým bydlištěm v kraji.

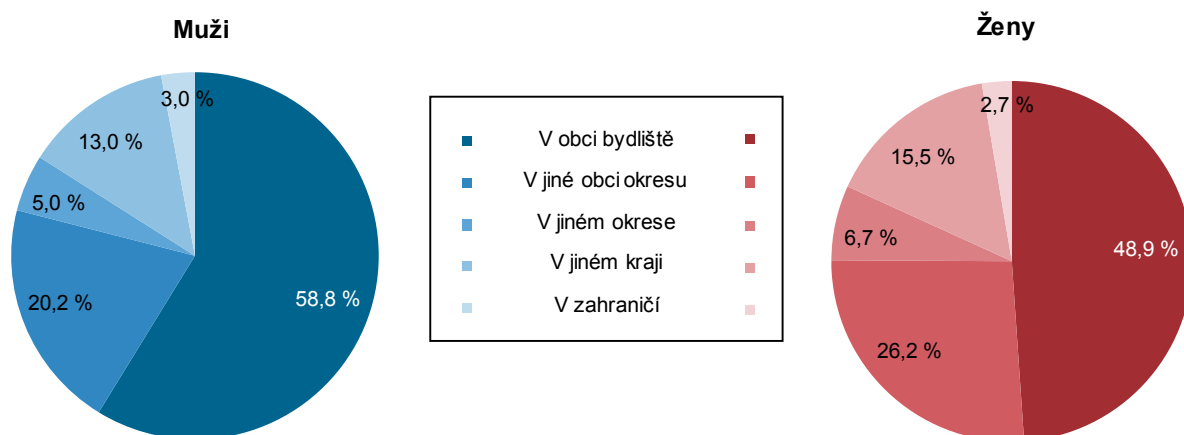
Tab 1.10 Obyvatelstvo podle místa bydliště matky v době narození, pohlaví a věku v Kraji Vysočina

Zdroj: SLDB 2011

	Muži celkem	z toho věková skupina			Ženy celkem	z toho věková skupina		
		0–14	15–64	65 a více		0–14	15–64	65 a více
Počet obyvatel	250 196	37 877	177 681	33 839	255 369	35 921	169 982	48 902
v tom (%)								
narození v České republice	96,9	99,4	98,1	89,0	97,3	99,4	99,5	88,5
z toho:								
v obci bydliště	55,8	83,2	53,1	39,5	46,4	83,0	43,2	30,5
v jiné obci okresu	19,2	8,9	20,5	24,1	24,8	8,9	26,9	29,7
v jiném okrese kraje	4,7	2,0	4,6	8,6	6,4	1,9	6,1	10,6
v jiném kraji	12,4	4,4	13,3	16,7	14,7	4,7	16,0	17,8
narození v zahraničí	2,8	0,5	1,8	10,9	2,5	0,5	0,4	11,3
z toho ve Slovenské republice	1,3	0,1	1,4	2,2	1,3	0,1	1,3	2,0
nezjištěno	0,3	0,1	0,2	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1

Graf 1.8 Obyvatelstvo Kraje Vysočina podle pohlaví a místa narození (ze zjištěných hodnot)

Zdroj: SLDB 2011



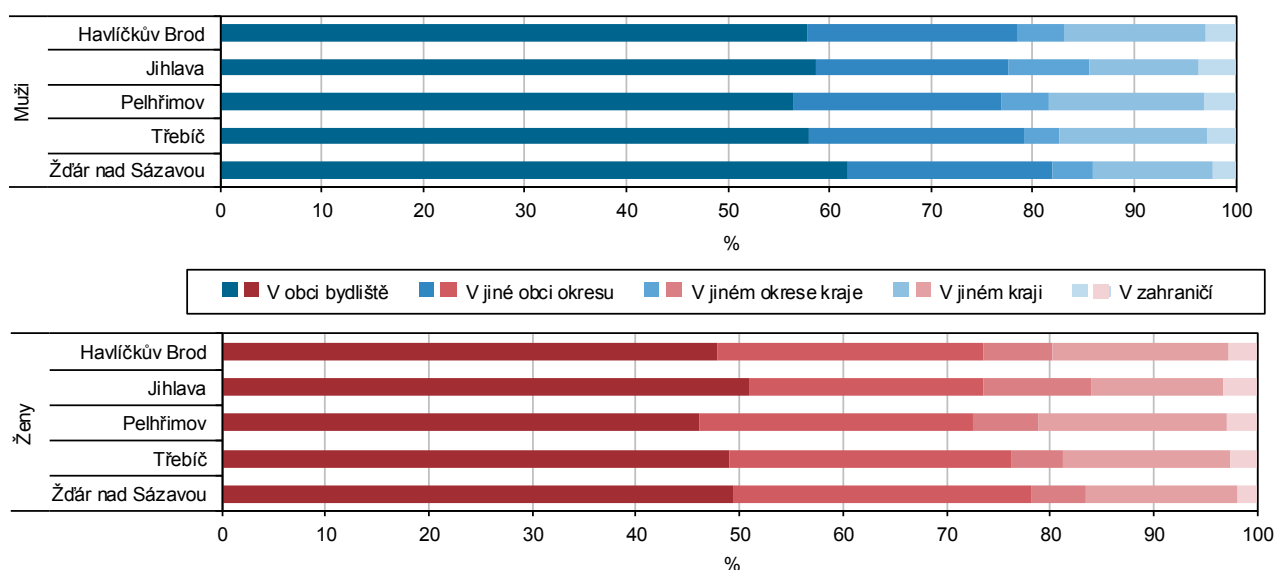
V ostatních krajích České republiky se narodilo přes 12 procent mužů a téměř patnáct procent žen, z ciziny (nejčastěji ze Slovenska) pocházelo 2,8 % mužů a 2,5 % žen.

Podíl rodáků, tj. osob narozených v obci obvyklého bydliště, převyšoval na Vysočině téměř o 4 procentní body republikový průměr a mezi kraji byl čtvrtý nejvyšší. Na vysokém zastoupení rodáků v Kraji Vysočina se podílejí převážně moravské okresy Žďár nad Sázavou, Jihlava a Třebíč, naopak v českých okresech Pelhřimov a Havlíčkův Brod zůstal podíl rodáků pod hranicí 50 %.

Vazba mužů na místo narození převyšuje stejný vztah u žen, které tradičně častěji následují manžela či partnera. U narozených v jiné obci okresu se naopak projevoval vyšší podíl žen než mužů. Ženy měly vyšší podíl též mezi rodáky z ostatních okresů kraje a z jiných krajů České republiky. U osob narozených v zahraničí převažovali muži, což odpovídá jejich vyššímu podílu u obyvatel přistěhovaných z ciziny.

Graf 1.9 Obyvatelstvo Kraje Vysočina podle pohlaví a místa narození (ze zjištěných hodnot)

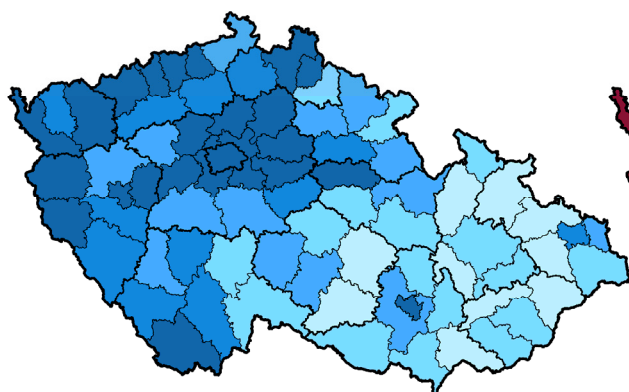
Zdroj: SLDB 2011



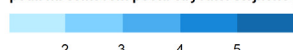
Kraj Vysočina není pro cizince tak zajímavý jako jiné oblasti České republiky, takže patří k regionům s nižším podílem cizinců na celkové populaci. V roce 2018 tvořili cizinci 2,1 % obyvatel kraje, což byla po Olomouckém a Zlínském kraji třetí nejnižší hodnota, o 3,2 procentního bodu nižší než celorepublikový údaj. Přesto i na Vysočině cizinců dlouhodobě přibývá – ovšem s výkyvy, protože se dá říci, že jejich počet kopíruje průběh hospodářského cyklu. Po roce 2001 jejich počet stoupal až na vrchol v roce 2008 před propuknutím poslední hospodářské krize – tehdy v kraji žilo téměř 9 800 cizinců (z 59 % šlo o muže), kteří představovali 1,9 % populace kraje. Cizinců na Vysočině poté až do roku 2012 ubývalo, následně začal jejich počet opět růst až na nové maximum v roce 2018, kdy jich v kraji bylo poprvé více než deset tisíc, konkrétně 10 648 osob. Stejně jako v minulosti mezi nimi převládali muži, kterých bylo přes 58 %, podíl žen dosáhl 41,8 %.

Cizinci podle pohlaví a okresů k 31. 12. 2018

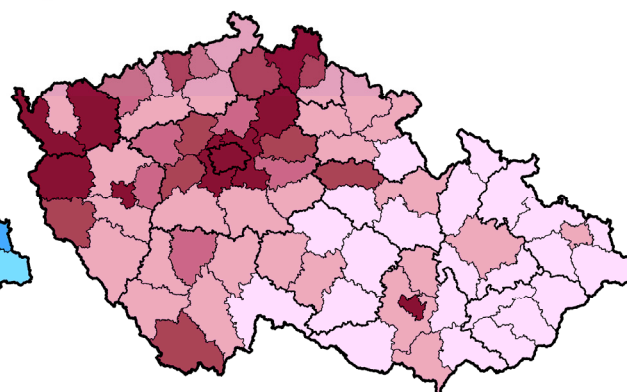
Muži



podíl na celkovém počtu obyvatel stejného pohlaví (%)



Ženy



podíl na celkovém počtu obyvatel stejného pohlaví (%)



Pramen: Ředitelství služeb cizinecké policie

Obyvatelstvo podle SLDB 2011 (rodinný stav, národnost, víra)

Z výsledků sčítání lidu, domů a bytů se dají zjistit i informace o dalších charakteristikách kraje. Jednou z nich je struktura mužů a žen podle pohlaví, rodinného stavu a věku.

Též výsledky sčítání z roku 2011 dokládaly u mužů i žen další posun věku vstupu do manželství. U mužů z věkové skupiny 25 až 29 let bylo přes osmdesát procent svobodných a ještě ve věku 30 až 34 let mírně převládali svobodní nad ženatými. Více ženatých než svobodných mužů bylo až ve věkové skupině 35 až 39 let (přes čtvrtinu svobodných, více než šedesát procent ženatých). Podíl rozvedených mužů s věkem postupně stoupá, ve skupině 35 až 39 let již byla více než jedna desetina mužů rozvedených a nejvyšší zastoupení měli ve věku 40 až 49 let (16,4 %).

Tab 1.11 Obyvatelstvo Kraje Vysočina podle rodinného stavu, pohlaví a věku

Zdroj: SLDB 2011

	Muži celkem	z toho podle rodinného stavu (%)				Ženy celkem	z toho podle rodinného stavu (%)			
		svobodní	ženatí	rozvedení	ovdovělí		svobodné	vdané	rozvedené	ovdovělé
Celkem	250 196	44,2	46,0	7,1	2,5	255 369	34,0	45,0	8,5	12,4
z toho ve věku										
0–14 let	37 877	100,0	x	x	x	35 921	100,0	x	x	x
15–19 let	15 759	99,8	0,1	0,0	-	14 939	99,7	0,2	0,0	-
20–24 let	17 133	97,9	1,9	0,1	0,0	15 968	92,7	6,8	0,4	0,0
25–29 let	17 115	81,0	17,4	1,4	0,0	15 626	60,2	36,0	3,6	0,1
30–34 let	19 920	47,5	46,7	5,6	0,1	18 500	25,5	64,8	9,4	0,3
35–39 let	21 028	26,0	62,5	11,3	0,1	19 947	11,6	71,4	16,0	0,9
40–49 let	34 764	14,7	68,2	16,4	0,6	33 084	5,4	73,0	19,4	2,2
50–59 let	35 086	9,7	74,5	14,2	1,5	34 109	3,2	74,5	14,8	7,5
60–69 let	29 189	5,9	80,3	9,0	4,8	32 381	2,7	66,6	9,4	21,2
70–79 let	15 099	3,9	79,3	4,2	12,6	21 411	2,2	41,8	5,3	50,7
80 a více let	6 427	3,7	61,5	2,4	32,3	12 919	2,9	12,7	4,0	80,3

I výsledky posledního sčítání dokládají, že ženy vstupují do manželství dříve než muži (klasický model rodiny: starší muž, mladší žena), také u nich se ale projevuje posun sňatku do vyššího věku. Ještě ve skupině 25 až 29 let bylo šedesát procent svobodných a jen přes třetinu vdaných žen. Teprve v následující věkové skupině 30 až 34 let poklesl podíl svobodných žen zhruba na jednu čtvrtinu a podíl vdaných žen se přiblížil dvěma třetinám. O něco časnější vstup žen do manželství dokládá též fakt, že podíl rozvedených žen je v mladších věkových skupinách výrazně vyšší než u mužů (ve skupině 30 až 34 let bylo rozvedených necelých šest



procent mužů a téměř desetina žen, ve věku 35 až 39 let více než jedenáct mužů a šestnáct procent žen). Po padesátém roce života se naopak podíly rozvedených mužů a žen vyrovnávají.

Mezi muži a ženami měly v roce 2011 na Vysočině stále nejvyšší podíl osoby žijící v manželství (u obou pohlaví kolem pětačtyřiceti procent). U mužů se však počet svobodných významně přibližuje počtu ženatých mužů (v celé ČR již počet svobodných mužů převažuje nad počtem ženatých). U mužů byl podstatně vyšší podíl svobodných než u žen ve všech věkových skupinách, naopak vdovců bylo výrazně méně. U žen je procento vdov pronikavě vyšší v nejvyšších věkových skupinách. Počet ovdovělých žen v populaci je, vzhledem k jejich vyšší naději dožití, pětikrát vyšší než počet ovdovělých mužů. Rovněž u rozvedených osob měly ženy absolutně i relativně převahu nad muži.

Národnostní složení obyvatelstva Kraje Vysočina se nedá označit za příliš pestré. Velká většina obyvatelstva se hlásí k české, respektive k moravské národnosti. V roce 2011 deklarovalo českou národnost přibližně 331 tisíc obyvatel kraje, tedy necelé dvě třetiny celkové populace. Je však nutné zdůraznit, že asi jedna čtvrtina obyvatelstva využila zákonem dané možnosti na otázku národnosti neodpovědět.

Tab 1.12 Obyvatelstvo Kraje Vysočina podle národnosti, pohlaví a věku

Zdroj: SLDB 2011

	Muži celkem	z toho věková skupina (%)			Ženy celkem	z toho věková skupina (%)		
		0–14	15–64	65 a více		0–14	15–64	65 a více
Počet obyvatel	250 196	15,1	71,0	13,5	255 369	14,1	66,6	19,1
z toho národnost:								
česká	159 909	15,0	69,9	14,9	187 230	13,4	65,8	20,6
moravská	18 871	11,4	72,2	16,2	1 956	11,6	66,8	21,4
slovenská	1 592	3,0	78,6	18,2	2 537	3,1	77,2	19,4
polská	62	0,0	98,4	1,6	428	0,0	90,9	9,1
německá	123	8,9	61,0	30,1	126	9,9	44,4	45,7
romská	82	19,5	78,0	1,2	77	18,4	73,5	6,1
maďarská	98	-	73,5	26,5	114	0,0	79,7	20,3
mongolská	135	24,4	74,8	-	138	20,6	17,2	-
ruská	52	5,8	90,4	3,8	128	5,6	83,3	11,1
ukrajinská	542	6,5	92,3	0,7	755	7,0	90,2	2,3
vietnamská	311	14,5	83,9	0,0	314	23,7	74,6	-
neuvedeno	63 607	17,0	72,9	9,3	63 493	16,7	68,2	14,7

Národnost moravskou uvedlo na Vysočině při sčítání 2011 necelých 36 tisíc osob. Nejvíce lidí se přihlásilo k moravské národnosti tradičně na Třebíčsku a Žďársku. To koresponduje s faktem, že trebičský okres leží výhradně a žďárský okres z podstatné části na moravské půdě. Navíc se východní, respektive jihovýchodní části obou okresů již svažují k Brnu, kde je moravské cítění tradičně silnější. Naopak v okresech Havlíčkův Brod a Pelhřimov byl podíl obyvatel moravské národnosti zanedbatelný.

Zastoupení osob, které se přihlásily k moravské národnosti, bylo čtvrté nejvyšší v mezikrajském srovnání (po Jihomoravském, Zlínském a Olomouckém kraji). Příslušnost k moravské národnosti deklarovali častěji muži – ti tvořili více než 53 % všech osob hlásících se k moravské národnosti.

Slovenská národnost byla uvedena do formulářů u necelých 3 tisíc obyvatel kraje. Počty osob deklarujících jiné národnosti byly zanedbatelné. Ve srovnání s ostatními regiony bylo na Vysočině sečteno nejméně osob, které se hlásily ke slovenské, polské a romské národnosti, druhý nejnižší byl počet osob německé národnosti. Ke dvěma různým národnostem se v kraji přihlásilo zhruba 8 tisíc osob.

Složení národností podle pohlaví většinou odpovídalo poměru počtu mužů a žen – cizinců z daných zemí, kteří žili na území kraje. Muži převažovali u osob, které se hlásily ke slovenské, německé, maďarské, moldavské nebo vietnamské národnosti. Více žen se naopak hlásilo k polské, mongolské či ruské národnosti.

Struktura obyvatelstva podle náboženské víry byla značně ovlivněna vysokou mírou non-response - tuto otázku ponechalo bez odpovědi zhruba 45 procent mužů i žen. Bez náboženské víry bylo přes 27 % mužů a 24 % žen. Zhruba 52 tisíc mužů a 63 tisíc žen, hlásících se k některé konkrétní církvi či náboženské společnosti představovalo v roce 2011 asi 23 % populace kraje. Novým zjištěním bylo, že poměrně významná část obyvatel – asi patnáct tisíc mužů a přes sedmnáct tisíc žen (6,5 % populace kraje) označila sama sebe jako věřící, ale nehlásící se k žádné církvi ani náboženské společnosti.

Tab 1.13 Obyvatelstvo Kraje Vysočina podle náboženské víry, pohlaví a věku

Zdroj: SLDB 2011

	Muži celkem	z toho věková skupina			Ženy celkem	z toho věková skupina		
		0–14	15–64	65 a více		0–14	15–64	65 a více
Počet obyvatel	250 196	37 877	177 916	33 839	255 369	35 921	170 546	48 902
z toho (%):								
věřící – nehlásící se k církvi	6,1	3,5	6,7	6,0	6,8	3,5	7,7	6,0
věřící – hlásící se k církvi	20,9	18,1	18,3	38,1	24,7	18,4	20,9	42,7
z toho:								
Církev československá husitská	0,2	0,1	0,1	0,5	0,2	0,0	0,2	0,7
Církev římskokatolická	17,6	15,7	15,1	33,1	21,0	16,1	17,5	36,6
Českobratrská církev evangelická	0,8	0,7	0,7	1,7	1,0	0,6	0,8	1,9
bez náboženské víry	27,4	29,3	29,7	13,4	24,0	29,0	26,9	9,9
neuvedeno	45,6	49,1	45,3	42,5	44,5	49,0	44,4	41,4

Kraj Vysočina má druhý nejvyšší podíl věřících obyvatel mezi regiony po Zlínském kraji; v souladu s tím je na Vysočině také druhý nejnižší podíl osob bez vyznání. Nejvyšší počty věřících se stejně jako v minulosti přihlásily k Církvi římskokatolické, za kterou s velkým odstupem následovaly další tradiční církve - Českobratrská církev evangelická a Církev československá husitská. Obyvatelé Vysočiny se vedle tradičních církví přihlásili k více než čtyřiceti typům různých církví či náboženské víry. V některých případech (např. hinduismus, judaismus) se ovšem jednalo pouze o jednotlivce. V rámci kraje zůstával nejvyšší stupeň religiozity na Žďársku a Třebíčsku, nejnižší podíl věřících mělo Jihlavsko a Havlíčkovobrodsko.

Mezi věřícími jsou i na Vysočině tradičně více zastoupeny ženy (54,4 % věřících) než muži (45,6 %). Vedle obecně vlažnějšího postoje mužů k náboženským otázkám se v tom promítá skutečnost, že ženy mají vzhledem k vyššímu věku dožití silnější zastoupení v nejstarších věkových skupinách, kde je podíl věřících nejvyšší. Ve věkové skupině 65 a více let činil podíl věřících osob (hlásících i nehlásících se k nějaké církvi) přes 44 % u mužů a téměř 50 % u žen, podíl osob bez náboženské víry přesahoval u mužů této věkové skupiny 13 %, u žen dosahoval jedné desetiny.

Projekce obyvatelstva do roku 2050

Jistý náhled do populační budoucnosti nám v současnosti umožňuje projekce obyvatel Kraje Vysočina do roku 2050, ta však bude zanedlouho nahrazena novou projekcí do roku 2070, kterou Český statistický úřad zveřejní 28. listopadu 2019. Podle stávající projekce by se měl počet obyvatel kraje dále snižovat, takže by mezi roky 2020 a 2050 ztratil zhruba desetinu mužů a téměř jedenáct procent žen. U obou pohlaví by se podle projekce měla výrazně proměnit věková struktura. U mužů i žen se předpokládá další pokles podílu dětské složky, zejména však osob v produktivním věku (u obou pohlaví zhruba o deset procentních bodů. Naproti tomu by měl dále výrazně vzrůst podíl obyvatelstva pětadesátiletého a staršího, u mužů na 32 procent a u žen na 36 procent.

